

RINDI

Nr 1 • 2013

RINDI

TIDSKRIFT FÖR GOTLÄNSK BOTANIK

Årgång 33 • 2013 • Nr 1

Tidskriften ges ut av Gotlands Botaniska Förening

Redaktion: Marita Westerlind, Grötlingbo, Skolan 123, 623 38 Havdhem

Rindi erhåller du antingen genom att bli medlem i Gotlands Botaniska Förening (att bli medlem kostar fr.o.m 2007 150 kr/år för den som bor i Sverige, 250 kr/år för den som bor i utlandet och inte betalar genom svenskt postgiro) eller genom att prenumrera (samma pris som för medlemskap). Familjemedlem betalar 25 kr/år. Studerande betalar 75 kr/år.

Föreningens postgiro är 68 36 66-2. (OBS! Betalning med check accepteras ej!)

Adressen är: Gotlands Botaniska Förening, c/o Elsa Bohus Jensen, Irisdalsgatan 14, 621 42 Visby.

Hemsida: www.gotlandsflora.se

Gotlands Botaniska Förening

är en ideell sammanslutning som har som ändamål att verka för ökad kunskap om Gotlands växter och för bevarandet av en rik flora på ön. Föreningen vill också bland allmänheten sprida intresse för botanik och naturskydd.

Dessa mål söker föreningen förverkliga bl.a. genom att verka för utforskandet av Gotlands flora, att biträda myndigheter och organisationer i behandlingen av botaniskt betydelsefulla naturskyddsfrågor, att utge tidskriften Rindi och även på annat sätt informera om och propagera för sin verksamhet och sina åsikter samt genom att arrangera excursionser och sammankomster.

Styrelse

Ordf.	Jörgen Petersson, Humlegårdsvägen 18, 621 46 Visby	tel 0498-21 45 59
V. ordf.	Dan Paulsen, Talluddskviar 22D, 621 41 Visby	tel 0498-26 49 75
Sekr.	Gun Ingmansson, Vinkelgatan 2 b, 621 49 Visby	tel 0498-27 13 43
Kassör	Elsa Bohus Jensen, Irisdalsgatan 14, 621 42 Visby	tel 0498-21 61 92
Övriga	Bo Göran Johansson, Vall, Levide 508, 621 93 Visby	tel 0498-26 62 04
	Jens-Henrik Kloth, Othem, Norrbys 563, 624 46 Slite	tel 0498-22 60 22
	Karin Wågström, Furubjers, 620 33 Tingstäde	tel 0498-27 42 66
	Magnus Martinsson, Östergarn, Bengts 152	
	623 68 Katthammarsvik	tel 073-772 18 05

Omslagsbild: Liljekonvalj *Convallaria majalis*, Kauparve, Grötlingbo, 27 maj 2013.

Foto: Marita Westerlind

Nyheter i Gotlands flora 2012

JÖRGEN PETERSSON

Under denna titel presenteras de växter, som är nya för Gotland. Vidare anges nyfunna lokaler för öns sällsyntaste och mest hotade kärlväxter. Bland de senare behandlas främst de vilka är upptagna i rödlistan (Gärdenfors 2010) under hotkategorierna CR – Akut hotad och EN – Starkt hotad. Dessutom ges i vissa fall en historisk tillbakablick liksom en översikt av den behandlade artens status i senare tid.

För Gotland nya växtfynd samt lokaler för öns sällsynta och hotade arter kan inrapporteras till artikelförfattaren eller till Bo Göran Johansson. Främst önskar vi få in uppgifter om de arter, som markerats med ”–” i artlistan i Rindi nr 3 1994, d.v.s. arter med högst tio fynd sedan 1983 samt alla växter inom ovan nämnda hotkategorier. När artdelen i Gotlands Flora kommit ut (förhoppningsvis senare under 2013), använder vi istället denna lista som grund för kommande ”Nyheter i Gotlands Flora”. Alla arter, vilka är medtagna i ArtDatabankens ”Rödlistade arter i Sverige” (Gärdenfors (red.) 2010), kan med fördel även rapporteras till Karin Wågström eller Jens-Henrik Kloth, som ansvarar för floraväktariarbetet på Gotland.

Namnskick samt ordningsföljden för arterna överensstämmer med Thomas Karlssons preliminära lista 2012, vilken nu fortlöpande publiceras i Svensk Botanisk Tidskrift. Krok & Almquist (2012) överensstämmer med ovan nämnda lista. De latinska namnen är kursiverade. Med lokaler avses växtplatser med ett inbördes avstånd som överstiger 500 m. I lokalangivelserna är sockennamnen kursiverade. Belägg i herbarier betecknas som följer: Göteborg (GB), Lund (LD), Oskarshamn (OHN), Riksmuseets herbarium i Stockholm (S), Uppsala Evolutionsmuséet (UPS), Visby (VI). Uppgifter hämtade från databasen för Projekt Gotlands Flora (start 1983) anges med PGF. Uppgifter från Artportalen – Rapportsystemet för kärlväxter betecknas med ARK.

***Picea sitchensis* – sitkagran**

Tre fertila samt ett mindre träd hittades på halvvöppen mark på sand nära grinden till Närsholm i *När* 2012 (Jörgen Petersson). De större träden kan ursprungligen vara planterade, men det mindre har troligen uppkommit genom fröspridning från ett närbeläget äldre träd. Först omnämnd som kvarstående av Johansson & Larsson (1996), från *När* ca 1,3 km österut ute på Närsholm väster om Glasskär, men dessa träd har senare avverkats.

***Potamogeton perfoliatus* – ålnate**

Ny för Gotland. Sedan filmer tagna under vattnet norr om Slite (Magnus Petersson)

granskats, har ålnate konstaterats som ny för ön. Arten uppgavs härifrån först hos Magnus Petersson (2007) växa i stora ängar på 5 m djup utanför Länna norr om Slite i Othem 2007, varifrån filmen då togs.

Tidigare har ålnate uppgivits av flera författare för Gotland först hos Landeberg (ms 1811; jfr Johansson 2010) och senare i tryck, först hos Sæve (1837) från Kappelshamnsviken (Noréus). Uppgifterna dementerades dock av Johansson (1897): ”Hb.ex. är ej påträffade, icke heller är växten sedd af Wö.” Från samma lokal åter med i Hylander (1953), dock med ett frågetecken tillskrivet. Dessutom publicerad med en kartprick i Hulténs atlas (1971), där uppgiften kan vara baserad på Sæve (1837), eller annars kanske på ett belägg från Fardumeträsk 1879 (*P. perfoliata*, S. Lewenhaupt i S). Detta ark har senare ombestämts till *P. gramineus* × *perfoliatus* (det. C. Preston 2001). Inga granskade och godtagna kollektorer finns i ovan nämnda fall, varför fyndet från 2007 får anses vara det första säkra på ön.

***Colchicum speciosum* – prakttidlösa**

Ny för Gotland. Funnen knappt 300 m söder om kyrkan i Klinte 2000–04 på en tidigare uppkörd glänta i lövskog (nära uthus vid Prästgården 1:7; Bo Göran Johansson). Arten är ibland planterad i trädgårdar eller parker (Johansson 1998). Först funnen förvildad på platsen, troligen genom trädgårdsutkast sommaren 2000, då det fanns åtta grupper med frukter. Den blommade sedan fint samma höst, liksom följande år fram till och med 2004. Därefter har ytterligare trädgårdsutkast tillkommit, som har hållit nere beståndet.

***Crocasmia* × *crocasmiflora* – montbretia**

Denna odlade växts andra lokal på ön noterades 2012 söder om Terra Nova i Visby (Gun Ingmansson). En planta hittades här på en lövtipp. Hos Johansson (1998) meddelades första fyndet för montbretia i en ruderatgrop 300 m norr om Medebys i Ekeby 1987. I båda fallen hade plantorna säkerligen kommit med utkast från någon trädgård.

***Gladiolus communis* – småblommig sabellilja**

Denna odlade växt har funnits i många år vid Tyrvalds 1:35 i Klinte (Thomas & Ingela Ekman, Gun Ingmansson i LD det Torbjörn Tyler 2013). Arten står här i en vägkant nära tomten, där tre exemplar har setts 2010–12. Fyndet blev det tredje på ön.

De andra växtplatserna redovisades hos Johansson (1998) med ett 20-tal exemplar i en vägkant i Hörsne (Bara) 1998, ”sedan flera år” (Maud Asp-Tjernquist i LD, det. Torbjörn Tyler 2013) och med 1 ex. 1988 i kanten av ett buskage vid brukningsväg, ca 450 m sydväst om Friggars i Boge (Anita & Leif Stridvall i LD, det. Torbjörn Tyler 2011; kartprick i Tyler 2012). Dessutom har en kollekt samlats 1934 vid Ljugarn i Ardre (E. Lindh i UPS).

***Gladiolus imbricatus* – rysk sabellilja**

Arten publicerades av Tyler (2012), samlad i ett dike invid en trädgård i Roma 1921 (N. Johnsson i S, som *G. communis*, det. *G. imbricatus* T. Tyler 2011). Detta är enda fyndet

på Gotland för denna i Baltikum naturliga art, där arten växer t.ex. på något fuktiga strandängar. Den har också nyligen hittats på Öland, men trots att miljön på växtplatsen på vår grannö verkar naturlig är statusen oklar (Andersson & Gunnarsson 2012).

***Allium rotundum* – rundlök**

Ny för Gotland. Insamlad nära Katthamra gård i Östergarn 2007 (M. Eriksson i UPS). Odlad växt, naturligt förekommande i centrala och södra Europa.

***Muscari azureum* – dvärghyacint**

En ny växtplats för denna prydnadsväxt, den andra för arten på Gotland, har rapporterats från Kräklingbo 2012 (Magnus Martinsson). Här har arten sedan flera år varit rikligt förvildad 150 m sydväst om skolan. Tidigare har dvärghyacint noterats som kvarstående på en ödetomt vid Stora Törneqvior i Visby 1997 (Johansson 1998), även sedd 1999 (Bohus Jensen 1999) men utgången här ca 2005 beroende på igenväxning (Bo Göran Johansson).

***Muscari neglectum* – mörk pärlhyacint**

Ny för Gotland (ett tidigare omnämnande hos Johansson (1927) torde ha baserats på odlade plantor). Funnen 2001 på en skräphög 50 m väster om trädgården vid Lickedarve 1:23 i Fleringe (Jörgen Petersson, det. Erik Ljungstrand 2012). Odlad växt spridd med utkast till skräphög.

***Tradescantia virginiana* – tremastarblomma**

Ny för Gotland. Först funnen på utkast 300 m sydsydost om Tjautgrind i Tofta 2005 (Jörgen Petersson, T. *×andersoniana* det. Erik Ljungstrand 2012). Senare även noterad i Visby, på Nygatan nära Torngränd med ett exemplar 2012 (Mora Aronsson & Margareta Edqvist i ARK). Odlad växt, spridd med utkast eller i det senare fallet troligen med frö från trädgårdar. Namnet omfattar även former med hybridursprung som odlas och har spritt sig ut i naturen.

***Hordeum geniculatum* – ullkorn**

Ny för Gotland. Ett fynd föreligger i form av en kollekt samlad 1869 vid Slite i Othem (E. Ekman i S, det. T. Vestergren 1922). Förmodligen har detta gräs inkommit med sjöfarten till hamnen i Slite.

***Setaria viridis* var. *major* – stor kavelhirs**

Ny för Gotland. En kollekt av denna varietet blev samlad 1882 i Gamlehamn i Visby (M. Lönnroth i LD, det. L. Fröberg 2010). Denna storvuxna form av kavelhirs har förmodligen inkommit med sjöfarten.

***Zea mays* – majs**

Ny för Gotland. Funnen på en soptipp söder om Mulde ridhus i Fröjel 2005 (Gun Ing-

mansson). Odlad växt förmodligen spridd med utkast till soptippen.

***Anemone hupehensis* × *hybrida* – höstanemon/stor höstanemon**

Uppgifter om höstanemon *A. hupehensis* hos Petersson (2009, 2011) avsåg, åtminstone från Medebys i *Hejde*, istället hybriden stor höstanemon *A. ×hybrida* (det. Erik Ljungstrand 2012). Detsamma gäller ett fynd 1997 på utkast i ett grustag vid Mickels i *Vamlingbo* (Gun Ingmansson, Bo Göran Johansson & Jörgen Petersson, det. *A. ×hybrida* Erik Ljungstrand 2012). Övriga uppgifter får tills vidare betraktas som osäkra vad gäller bestämningen.

***Anemone nemorosa* × *ranunculoides* – svavelsippa**

En ny växtplats hittades 2012 på en naturtomt 250 m nordost om Gannarve i *Fröjel* (Leif Hägg). Lokalen blev den sjunde aktuella för denna hybrid mellan vitsippa och gulsippa.

Tidigare har hybriden under senare år mest setts i *Grötlingbo*, dels i ”Mårtens änge” sydost om Bölske, dels i Prästänget vid Pankar, med möjligen ännu en lokal mot norr till nordost från Prästänget samt slutligen 1,3 km nordost om Brunns (även *Havdhem?*) (Rosvall 1986, Larsson 1995, Petersson 2006). Dessutom funnen i *Fröjel* vid Prästklint på norra sluttningen mot en åker, i *Atlingbo*, 800 m sydsydväst om Stenstugårds 1:18 (*Viklau*) samt 250 m nordnordväst om kyrkan i *Västerhejde*. På den senare lokalen har hybriden setts sedan åtminstone 1941 (E. Th. Fries i S) och publicerades året efter (Fries 1942): ”Vesterhejde, Stenstu, enligt anvisning av godsägare MUNTHE”. Tidigast samlad norr om *Visby* 1922 (S. Norrby Söderström i VI).

***Consolida ajacis* – romersk riddarsporre**

Hittades 2012 på sin tredje säkra växtplats på Gotland. Fyndet gjordes i sandtaget vid avfarten mot Eke, nära Brunns i *Grötlingbo* (Marita Westerlind). Denna odlade växt uppgavs redan av Landeberg (ms 1811) ”växer i plantager fullkomligt vild” (jfr Johansson 2010). I tryck hos (Johansson & Larsson 1996) som osäker från två lokaler. Ett säkert förvildat fynd av denna art har senare gjorts i en åkerkant nära ett sommarhus ca 400 m nordost om Nymans i *Fröjel* 2000 (Petersson 2002). Nära denna växtplats även funnen 2012 med två plantor på jordhög 100 m söder om Nymans (Gun Ingmansson). Romersk riddarsporre blev även funnen på soptippen i *Visby* 2003 (Jörgen Petersson).

***Helleborus foetidus* – klockjulros**

Ny för Gotland. Funnen 130 m sydväst om Muramaris i *Visby* med ett exemplar samt med fyra småplantor ca 100 m norrut 2012 (Joel Levin). Säkerligen förvildad från den närbelägna trädgården.

***Nigella damascena* – jungfrun i det gröna**

Ny för Gotland. Funnen på kalkrik, tallbevuxen sandhed i stugområde sydost om Gnis-

Romersk riddarsporre *Consolida ajacis* i ett sandtag i Grötlingbo. Foto: Marita Westerlind

värd i *Tofta* 2008 (Hans Rydberg i ARK). Odlad växt, säkerligen förvildad med utkast från någon närliggande trädgård.

***Heuchera* – alunrötter**

Ny för Gotland. Först funnen på skräphög vid körväg i skog 300 m sydsydost om Tjautgrind i *Tofta* 2005 (Jörgen Petersson, det. E. Ljungstrand 2012). Dessutom sedd i *Väskinde* nära Krusmyntagården, förvildad i gles tallskog med gläntor, två plantor 2011 (Hans Rydberg i ARK). Odlad växt spridd med utkast till skräphögar.

***Lathyrus tuberosus* – knölvial**

Funnen 2012 i *Hemse*, 400 m nordnordväst om Hulte (Bengt Wahlby). Elva ruggar växte här vid en gammal vägslinga i stenröse och mot en åkerkant. Detta blev det åttonde fyndet under senare år. Tidigare har knölvial setts 850 m nordnordost om Botvide i *Öja* 2005, på två ställen ca 1 km nordnordväst om Smissarve i *Silte* 2003, 100 m nordväst om Stale (södra gården) i *Rone* 1999 (kvar 2012, Bengt Wahlby), ca 1 km sydost om Flors i *Burs* 1998–99 (kvar 2007, Jörgen Petersson), 200 m öster om Kalkugnskajen i Klintehamn i *Klinte* 1990, i hamnområdet vid Katthammarsvik, *Östergarn* 1987–98 och söder om Prästänget i *Hörsne* 2001 (Petersson 1993, 1999a, 1999b, 2002, 2004, 2006).

Äldre belägg har tagits på en åkerren vid Klintebys, *Klinte* 1877 (samlad av A. Vesterberg; Johansson 1897). Senare även samlad från Klintebys och nedom Klintebys 1881–1910 (A. Skånberg i LD, R. Hartman i UPS, K. Johansson i UPS m.fl.). Belägg utan angiven lokal har tagits i *Klinte* fram till 1922 (S. Norrby Söderström i VI), men kan ha avsett primärlokalen vid Klintebys. Även vid Katthammarsvik har äldre fynd gjorts, dit arten först inkom med barlast 1906 (U. Wahlberg i LD; K. Johansson & G. Aurén enl. Johansson 1910b). Tillfälligt även funnen i *Visby*, på soptippen ca 1980 (Bengt Larsson hos Johansson & Larsson 1996).

Växtmiljöerna för knölvial är åkrar, åker- och vägkanter, diken, soptipp och hamnar. Förmodligen har arten både spritts från odling samt inkommit med sjöfarten (Johansson & Larsson 1996). Knölvial är rödlistad som Sårbar (VU) 2010 (Gärdenfors 2010).

***Thermopsis montana* – lupinväppling**

Ny för Gotland. År 1998 blev arten funnen 150 m väster om Storvidemyr i *Follingbo* (Jörgen Petersson, det. Erik Ljungstrand 2012). Lupinväppling växte då på en gammalt skräphög i övergången från en kalkhäll mot en fuktmark. Odlad växt, som säkerligen har spritts med utkast till växtplatsen.

***Vicia articulata* – spanskvicker**

Ny för Gotland. Ett belägg av denna exklusiva art har tagits i *Tingstäde* 1884 (A. Wi-berg i LD, det. P. Lassen 1983). Förmodligen inkommen med frövaror. Spanskvicker angavs för Sverige först hos Karlsson (2013; från Malmö), men den gotländska växtplatsen uppgavs inte av Karlsson. Då belägget av arten från fyndplatsen i Malmö enligt artikeln blev samlat 1910, bör fyndet på Gotland vara det äldsta i landet.

Knölvial *Lathyrus tuberosus*. Foto: Gun Ingmansson

***Vicia villosa* ssp. *varia* – kvarnvicker**

Ny för Gotland. Samlad 2005 som tillfällig norr om Hägdarve i Akebäck (Bo Göran Johansson, bekräftad av Erik Ljungstrand 2012). Denna underart till luddvicker växte vid tillfället rikligt på öppen ängsmark och en åkervall. Kvarnvicker har inte setts varken tidigare eller senare i området. Förmodligen inkommen till växtplatsen med gräs- eller vallfrö.

***Amelanchier confusa* – svensk häggmispel**

Ny för Gotland. Tidigast funnen i Klinte, 700 m väster om Valle, intill motionsspåret ca 1993 (Gun Ingmansson). En kollekt tagen i en vägkant sydsydost om Visborg i Visby 2003 (ett exemplar, Jörgen Petersson), har bestämts till denna art (det. Erik Ljungstrand 2012). Odlad växt, spridd med fåglar till väg- och stigkanter i tätortsnära miljöer.

***Malus ×purpurea* – purpurapel**

Ny för Gotland. Endast uppmärksammas genom en kollekt tagen på soptippen i Visby 2003 (Jörgen Petersson, det. Erik Ljungstrand 2012). Odlad prydnadsträd, förmodligen spridd med utkast till soptippen.

***Prunus mahaleb* – vejkسل**

Tre nya växtplatser har hittats under senare år. En buske sågs 2009 på en sandstrand söder om Rodarve i Östergarn, likaså en buske 2012 på alvarmark 600 m söder om Stora

Kvarnvicker *Vicia villosa* ssp. *varia*, detalj av pressat exemplar. Foto: Bo Göran Johansson

Hästnäs i Visby. Även noterad 2005 från branten nordost om fornborgen i Brucebo naturreservat i Visby (alla Jörgen Petersson). Med dessa fynd har vi nu 12 aktuella lokaler på ön för denna fågelspridda buske, som kan förväntas öka sin spridning även framöver.

Vejksel har tidigare setts i modern tid i *Sundre*, i *Eksta* på Stora Karlsö och söder om Tomsarve kvarn (sedd 2009, Gun Ingmansson) samt vid nordöstra reservatsgränsen för Ekstakustens naturreservat, vid Axelsro i *Västerhejde*, med spridda bestånd i Visby, i området Galgberget–Norderstrand väster om Norra begravningsplatsen–Bergbetningens naturreservat, 500 m sydost om kyrkan *Östergarn* samt i *Gammelgarn* dels 180 m nordnordväst om kyrkan dels 380 m sydost om Ängmans (Johansson & Larsson 1996).

De nya växtplatserna ovan ansluter i stort till de redan kända fyndområdena i Gammelgarn–Östergarn och Visby-området. Artens rikaste bestånd finns på Stora Karlsö, där vejksel brett ut sig under senare år t.ex. söder om hamnen. Från Gotland och Stora Karlsö uppgavs arten först av Sernander (1915). Här blev den dock ursprungligen inplanterad under slutet av 1800-talet vid Hien (Sernander 1940) och Svarthällar (Fröman 1938, Ingmansson 1995). Belägg från ett förvildat exemplar samlades på denna ö redan 1921 (B. Björkman i VI) och som naturaliserad nämndes vejksel från Storön först 1938 (Fröman 1938). I dag är vejksel allmän längs stränderna på Stora Karlsö, men finns även inne på Storön (Gun Ingmansson).

Bestånden norr om Visby kan härröra från exemplar planterade i DBW:s botaniska trädgård (jfr Johansson 1914). Vejksel samlades första gången vid Visby år 1940 i en vägkant norr om staden (T. Norlindh i LD). Äldre fynd har även noterats på Lilla Karlsö med enstaka exemplar (Hjernquist & Palm 1977) samt 1965 på en torräng i Klintehamn i *Klinte* (Anders Svensson i ARK).

***Rubus aureolus* – gyllenbjörnbär**

Ny för Gotland. Enda säkra fyndet utgörs av ett belägg taget från en klon på en nygjord vägkant 400 m norr om Hässle i *Fleringe* 2002 (Thomas Karlsson i S, det. Erik Ljungstrand 2002, 2008). Arten har osäker status på Gotland, den kan möjligen vara ursprunglig. Under 2012 har också ett något osäkert fynd noterats sydost om fiskeläget vid Gnisvärd i *Tofta* (R. cf. *aureolus* Erik Ljungstrand).

***Sorbaria sorbifolia* – rönnspirea**

En ny växtplats hittades 2011 vid Grönhaug i *Vallstena* (Jörgen Petersson). Denna buskrika odlade växt stod här i kanten av ett grustag, dit den troligen kommit med utkast. Tidigare har arten bara varit känd från ett förmodat trädgårdsutkast vid Ölbäck i *Endre* (Torgny Rosvall; Gotlands Botaniska Förening 1989).

***Sorbus mougeotii* – häckoxel**

Denna något svårupptäckta art (liknar oxel *S. intermedia*) hittades 2012 under en GBF-exkursion, med två träd på närbelägna växtplatser på sprickig kalkhäll, 500 m nordväst om Kungsladugården i Visby (Gun Ingmansson, Jörgen Petersson). Detta är den tredje

Vejksel *Prunus mahaleb*, Stora Karlsö. Foto: Jörgen Petersson

lokalen på Gotland.

Tidigare har småplantor förvildats från planterade träd vid hamnterminalen i Visby (Johansson 1998). Dessa träd bör även vara källan för träden på Södra hållarna. Häckoxel har också setts längre mot sydväst på skjutfältet i *Tofta*, där ett mindre träd hittades 2010 i en klyfta vid en kalkklint 300 m söder om Stavklint (Petersson 2011; bestämningen bekräftades 2012 av Erik Ljungstrand). Även hit kan den ha spritts med fåglar, som ätit bär på träden vid Hamnterminalen.

***Spiraea ×cinerea* – hybridspirea**

Ny för Gotland. En planta som samlades 2002 på sand i ett f.d. grustag 1 km ostsydost Björkome (sydvästra gården) i *Väskinde* (Jörgen Petersson), har bestämts till denna växt (det. Erik Ljungstrand 2012). Odlad hybrid som säkerligen har blivit spridd till grustaget med utkast från någon trädgård.

***Linum grandiflorum* – blomsterlin**

Ny för Gotland. En kollekt angavs vara samlad 1938 utanför en trädgård öster om Visby (A. Ekblom i VI). Odlad växt som säkerligen har spritts från någon närbelägen trädgård.

***Erodium malacoides* – kattostnäva**

Ny för Gotland. Endast noterad i form av ett belägg taget vid Lummelunds bruk i *Lummelunda* 1921 (A. J. Berggren i S, det. E. Asplund 1957 och G. Dahlgren 1979). Det är osäkert hur denna art, från Medelhavsområdet, har kommit till fyndplatsen.

***Dictamnus albus* – Moses brinnande buske**

Ny för Gotland. Ett enda fynd föreligger i *Hejnum* nära en körväg ca 500 m öster om kyrkan, där en vitblommig grupp noterats vid en enbuske på kalkhäll 1984 och 2000 (Bo Göran Johansson, M. B. Malmquist, Nadja Niordsson, Bengt Nilsson, Åke Svensson). Med all säkerhet har växten kommit till växtplatsen genom utkast av trädgårdsmaterial, kvarlevande på platsen över 15 år men utan tecken till spridning (Bo Göran Johansson).

***Alcea rosea* – stockros**

Nya växtplatser har noterats i Visby, en planta på en lövtipp söder om Terra Nova 2012 (Gun Ingmansson), på ruderatmark vid hamnen 2006 (J. Wissman i ARK) samt innanför norra muren nära Tranhuskaket 2012 (Jörgen Petersson). År 2012 också funnen i *När* i en grusgrop vid vindkraftverken mellan Dalbo-vägen och Herta-vägen (Marita Westerlind). Stockros har även rapporterats i *Fröjel* 2005, intill en åker (f.d. rabatt), väster om kyrkan och bakom skolgården (Gun Ingmansson) samt med två plantor 2008 på en jordvall vid väg 140, nära Runne i *Sanda* (Hans Rydberg i ARK).

I Visby har denna odlade växt tidigare setts på soptippen 1998 och 2007 samt år 2002 i Innerstaden (Petersson 2008). I samma artikel redovisades fynd även från soptipparna i *Hamra* (2007) och *Tofta* samt refererades till förstafyndet på ön på en skräphög 400 m

söder om Sallmunds i *Mästerby* 1991 (Johansson & Larsson 1997). Sammantaget har vi nu minst tio lokaler på ön (växtplatserna i Visby Innerstad kan vara närbelägna).

***Tilia platyphyllos* ssp. *cordifolia* – bohuslind**

En andra växtplats, för detta på Gotland odlade träd, har 2003 noterats i *Bunge* (Jörgen Petersson, bekräftad av Erik Ljungstrand 2012). Ett mindre exemplar växte då i krossad kalksten på en körvägkant 1,4 km nordnordväst om Stenstugu. Det första fyndet för ön rapporterades hos Johansson & Larsson (1997) som angav att plantor 1992 hade fröspritt sig från en planterad allé till en vägren nära kyrkan i *Hangvar*. Bohuslind är rödlistad som Akut hotad (CR) 2010 (Gärdenfors 2010), men detta avser säkerligen de naturliga bestånden på t.ex. Kosteröarna i Bohuslän.

***Brassica elongata* ssp. *integrifolia* – svartahavskål**

Ny för Gotland. Belägg av denna växt har tagits 1888 som riklig på barlastplatsen i Visby hamn (L. M. Neuman i LD, det. S. Snogerup 1997, E. Köhler i S det. E. Asplund 1935, UPS det. S. Snogerup 2007). En ytterst tillfällig inkomling med sjöfarten till hamnen i Visby.

Stockros *Alcea rosea*, Silverhättan. Visby ringmur. Foto: Jörgen Petersson

***Brassica oleracea* – kål**

Ny för Gotland. Som säkert förvildad funnen först 1995 på vägkanter dels vid Ringle-den mellan Haga och Hagbylund i Visby (Jörgen Petersson) dels söder om Ajkesträsk på Fårö (Jörgen Petersson, bekräftad av Erik Ljungstrand 2012). Belägg finns även från Visby 1920 och 1921 (S. Norrby Söderström i VI), men uppgift saknades i det fallet om exemplaren hade varit odlade eller förvildade. Norrby Söderström har insamlat en rad normalt odlade växter, utan att ange huruvida de förvildats eller ej.

***Hirschfeldia incana* – gråsenap**

Ny för Gotland. Belägg har samlats 1898–1900 vid nyodling i ”Gullgubbens äng” vid Spittelsump (nedom Galgberget, norr Trojaborg) norr om Visby (K. Johansson i LD, det. P. Lassen 1995, S, UPS rev. S. Snogerup 2007, VI). Möjligen har arten kommit in med frövaror.

***Lepidium perfoliatum* – hjulkkrassing**

Ny för Gotland. Ett belägg har tagits 1940 i Visby (N. Suber i S, conf. Magdalena Age-stam 2012). Ingen uppgift finns på kollekten om plantans mer exakta växtplats.

***Rapistrum rugosum* ssp. *rugosum* – hårig stäppsena**

Ny för Gotland. Föreligger i form av en kollekt tagen 1913 vid Slakterifabriken i Visby (K. Johansson i LD, UPS, bekräftad av Bengt Jonsell 2004). Hur plantan kommit in till ön är okänt.

***Bistorta officinalis* – stor ormrot**

Som förvildad först funnen 360 m öster om Norrgårde (östra gården) i Sanda 2004 (Jörgen Petersson). Här växte tre fertila och ca 10 sterila plantor i ett dike, där de förmodligen hamnat genom utkast från gården mittemot. Hultén (1950) har dock på artens karta en lokal inprickad i Visbytrakten. Möjligen baserades denna uppgift på belägg (i S, VI) tagna i DBW:s botaniska trädgård i Visby 1879 resp. 1889, där den då odlades.

***Persicaria orientalis* – purpurpilört**

Ny för Gotland. Angavs som förvildad på en kollekt samlad 1888 vid ”Ekmans” i Klinte (S. G. Hulteman i VI). Odlad växt vid ett tillfälle funnen som förvildad.

***Rumex aquaticus* – hästkräppa**

Ny för Gotland. En kollekt samlades 1864 på Martebomyr i Martebo (G. von Cederwald i GB, bekräftad av Erik Ljungstrand 2012). Hur denna växt nått Martebomyr är osäkert. Möjligen kan fyndet sättas i samband med myrutdikningen.

***Claytonia sibirica* – vårsköna**

Ny för Gotland. En kollekt samlades på Styrmansgatan 421 i Visby 2007 (V. Palmgren, det. Bo Göran Johansson). Den förekom här som ogräs i en rabatt.

Odlad växt som hade förvildats eller möjligen spritts med plantjord till rabatten.

***Cornus sericea* – videokornell**

Ny för Gotland. Enda fyndet utgörs av en kollekt tagen 1891 i *Hemse* (E. Nordström i S som *C. sanguinea*, det. Anonymus och det. *C. alba* cf *stolonifera* Thomas Karlsson 2012). Odlad buske förmodligen samlad som förvildad, då den vilda arten skogskornell angavs på kollekten.

***Philadelphus inodorus* – storblommig schersmin**

Ny för Gotland. Två blommande buskar hittades 350 m ostnordost om Svarvare 1:11 i *Klinte*, där de växte på ett gammalt utkast 2012 (Gun Ingmannsson, bekräftad av Bo Göran Johansson). Odlad buske som förmodligen har blivit spridd med utkast.

***Polemonium caeruleum* – blågull**

Ny för Gotland. Två kollekter föreligger i offentliga herbarier, dels från Tänglingsmyr i *Etelhem* 1902 (P. Johansson i LD) och dels vid S:t Görans ruin i *Visby* 1873 (B. Hjorth i S). Även om inget nämns om exemplarens status har de samlats i miljöer, som antyder att de inte odlats på platsen.

***Vaccinium uliginosum* – odon**

Artens sjunde fynd i modern tid gjordes 2012 i *Hejde* (Elsa Bohus Jensen, Olli Manninen), där tio exemplar hittades på dikad, skogbevuxen f.d. myr sydväst om Norra Lundsmyr (Sätremyr). Denna på fastlandet vanliga art har säkerligen alltid varit sällsynt på Gotland. Här växer odon på torvkullar i myrar med surare pH-värde.

Tidigare har arten noterats i *Tingstäde*, norr om Västristräsk 1983 (Högström & Fåhræus 1983), på torvkulle i östra delen av Millumträsk från 1982 (Anonymus 1982, Sturevik 1984), till 2008 (Jörgen Petersson m.fl.) samt 400 m öster om P-platsen vid Millumträsk 1993 (Stig Högström). Vidare uppgiven på Norrgårdholm i *Hellvi* (Martinsson 1997) samt från *Fårö*, ca 40 ”buskar” 1986 på torvholme i dikad myr 500 m sydväst om Kalbjärga (Johansson 1987) och en liten tuva i fuktmark 1992 ca 200 m väster om Mässingskärr (Petersson 1993).

Först publicerad från Gotland hos Lundqvist (1933) som allmän i myren vid sydvästra viken av Fardumeträsk i *Hellvi*. Blåbärsholm angavs hos Andersson & Jacobson (1984) och Norrgårdholm av Martinsson (1997). Trots eftersökningar 1985 av Stig Högström och Bengt Sturevik fann de inte odon här, vilket gjorde att de tvivlade på Lundqvists uppgift, speciellt som den angav att odon var allmän (Högström & Sturevik 1985).

Äldre uppgifter har noterats även i *Tingstäde/Hangvar*, Elinghemsmyr 1955, mellan Västris och Gullauser bland pors utmed vägen samt på ytterligare tre andra lokaler i myren långt från denna växtplats (A. Boberg, det. N. Dahlbäck enligt Ohlsson 1956). De nutida växtplatserna vid Västristräsk och Millumträsk bör ansluta till dessa äldre fynd. Även funnen på *Fårö*, vid Ullahau, på f.d. deflationsytan (Pettersson 1971).

***Galium pumilum* – parkmåra**

Nya fynd har rapporterats väster om Ronemyr (Lindvide 3:1) i *Hemse* 1987 (Magdalena Agestam & Claes Tullbrink). Även samlad i *Grötlingbo* 1993 (Bo Göran Johansson, bekräftad av Erik Ljungstrand 2012). Beståndet växte här på torr, lerig ängsmark på Alvret 800 m öster om Brödstajnen. Därmed har vi sex aktuella fynd (lokalerna i östra delen av Ronemyr ligger mer än 500 m från varandra). Moderna fynd har tidigare gjorts i Prästänget i *Gerum* 2004 (Petersson 2004), 700 m nordväst och 1,1 km nordnordväst om Burge i kanten av f.d. Ronemyr i *Rone* 1991 (Petersson 1992) samt i Sockerparken i *Björke* 1993 och 1998 (Elsa Bohus Jensen, Erling Jirle & Nils Kjellén). Parkmåra har inkommit med gräs- och vallfrö till parker och myrodlingar samt i äldre tid även till klöveråkrar. Artens historik på ön samt äldre fynd redovisades hos Petersson (2004).

***Anchusa azurea* – italiensk oxtunga**

Ny för Gotland. Föreligger i form av ett belägg samlat 1953 på en våtäng vid Kolens kvarn i *Visby* (I. Humble i LD, det. P. Lassen 1978). På växtplatsen finns andra odlade växter spridda.

Kapkrusbär *Physalis peruviana*, Hejnum Kallgate, *Othem*. Foto: Jörgen Petersson

***Brunnera macrophylla* – kaukasisk förgätmigej**

En andra växtplats på ön hittades 2007 i *Visby* (Stig Högström). Sju exemplar växte då på gräsmark vid den nedlagda soptippen vid Stjärnlunden nära Oriongatan. Den första lokalen för denna odlade växt angavs hos Johansson (1998) med två plantor som växte år 1998 mellan gatstenar vid Trumpetaregränd 6 i *Visby*. I Innerstaden även sedd 2002 (Roger Karlsson), möjligen på samma plats.

***Cerinth minor* – liten vaxblomma**

Ny för Gotland. Ett belägg blev samlat 1878 på en åker vid Nors i *Lärbro* (Wö i VI). Hur denna art kommit till växtplatsen är inte känt.

***Physalis peruviana* – kapkrusbär**

Ett fjärde fynd för denna art, som säljs i livsmedelsaffärer som en uppskattad frukt, gjordes 2011 långt från bebyggelse i *Othem*, just nordost om gränsen till Kallgatburgs Natura 2000 (*Hejnum*). Uppenbarligen hade manskapet, som tidigare samma år hjälpte till att släcka skogsbranden i området, fått frukter till förtäring. Därvid hade frön kommit ut på brandytan, utkastade eller på annat sätt spridda, vilket resulterade i att tio plantor hittades samma höst (Jörgen Petersson).

Första fyndet på ön angavs hos Johansson & Larsson (1997) från en rabatt i en trädgård, där den inte hade odlats, vid Avagatan i *Visby* 1996 (Sten Svensson). Även tidigare rapporterad från *Tofta*, på f.d. soptippen ca fem plantor i jord 2007 (i område där rötslam tidigare deponerats; Petersson 2008) samt ett exemplar i samma miljö på soptippen i *Visby* 1998 (Joakim Ekman i ARK; Petersson 2008).

***Solanum physalifolium* var. *nitidibaccatum* – bägarnattskatta**

Som framgick av Petersson (2012) utgör arten ett ökande problem i odlingar med grönsaker i myrjord bland annat i Martebomyr (*Väskinde*, *Martebo*; Sten Wikström muntligen). I denna miljö hittades 2 m² 2012 i en morotsåker på myrjord nordväst om Ojstersojdsträsk i *Martebo* (Jörgen Petersson). Ännu vanligare i åkern var dock nattskatta *S. nigrum*. Övriga fynd på ön redovisades hos Petersson (2012), men där angavs fel rapportör för fyndet i Lummelunda, det gjordes rätteligen av Ingrid Engquist.

***Solanum villosum* ssp. *villosum* – gul nattskatta**

Ny för Gotland. Samlad i trädgård vid Lummelunds väg i *Visby* 1983 (Bengt Larsson, det Erik Ljungstrand 2012), dit den troligen var inkommen med blomfrö.

***Misopates orontium* – kalvnos**

Två plantor noterades som spontant uppkomna 2011–12 i en ”pallkrage” vid en trädgård 450 m västnordväst om kyrkan i *Fröjel* (Gun Ingmansson). Fyndet utgör det tiende i modern tid på ön.

Kalvnos har under tiden för Projekt Gotlands Flora (sedan 1983) tidigare hittats väster om Stjups i *Hablingbo* 1985 (Johansson & Larsson 1986), vid Botarve i *Väte*

Kalvnos *Misopates orontium*, L. Sojvide, Sjonhem. Foto: Jörgen Petersson

1995 (Petersson 1996), 200 m väster om och 150 m nordväst om Vives i *Sanda* 1988 (Petersson 1989), just söder om Buters i *Eskelhem* 1994 (Petersson 1994), 200 m nordväst om f.d. Norrgårde i *Tofta* (Johansson & Larsson 1986), vid Myrse i *Stenkumla* 2000 (Petersson 2001), i *Sjonhem* 800 m västsydsväst om Vinkels 1987 (Johansson 1988) och 300 m sydväst om Stora Sojvide 1987 (Johansson 1988), här ännu kvar 2008 (Jörgen Petersson) samt 1,2 km sydväst om Stora Vikare i *Viklau* 1984 (Ingmansson 1984).

Denna sällsynta art har noterats främst på åkrar (betor, korn, vete, raps) samt på i övrigt bar jord t.ex. körspår, trädgårdsland, nyanlagd dammvall och ruderatmark. Kalvnos kan när fröeserven aktiveras blomma rikligt under några år för att sedan åter försvinna. Petersson (1998) gav en översyn av kalvnos på Gotland, där även de historiska fynden redovisades. Johansson (1897) angav arten som sällsynt på västra Gotland. Motsvarande förhållanden gäller ännu i dag. Kalvnos är fridlyst och rödlistad som Starkt hotad (EN) 2010 (Gärdenfors 2010).

***Veronica filiformis* – trädveronika**

Nya lokaler har hittats 2012 med flera stora bestånd i gräsmattor vid Söderhemstorg i *Visby* (Gun Ingmansson) samt 2001 på avfallshögar 50 m väster om trädgården vid Lickedarve 1:23 i *Fleringe* (Jörgen Petersson, bekräftad av Erik Ljungstrand 2012). Mer exakta lokalangivelser har också meddelats för växtplatserna i *Västerhejde* hos Johansson & Larsson (1997): 200 m väster om skolan, ogräs i trädgårdsland 1996 samt i Vibble, på norra sidan av Tvinnaregatan, stort bestånd i gräsmatta ca 1990 (båda Gun Ingmansson). Johansson & Larsson (1997) redovisade åtta andra lokaler samt artens odlingshistoria på ön.

***Buddleja davidii* – syrenbuddleja**

Ny för Gotland. Först sedd med en planta i Inre hamnen, *Visby* 1986 (Bengt Larsson). Dessutom noterad i *Visby Innerstad* 2002 på S:t Klemensgränd nära S:t Nikolaigatan, i rännstenen nedanför ett planterat exemplar (Roger Karlsson). Odlad växt spridd i *Visby* till två växtplatser i hamn- och gatumiljö

***Clinopodium calamintha* – stenkyndel**

Ny för Gotland. Förstafyndet gjordes 2003 på f.d. soptippen i *Tofta* (Jörgen Petersson, det. Erik Ljungstrand 2012). Stenkyndel odlas ibland som starkt väldoftande ört, nu vanligare i trädgårdar än förr. Förmodligen har den spritts med utkast till soptippen.

***Monarda didyma* – röd temynta**

Ny för Gotland. Samlad i *Roma* 1998 (Jörgen Petersson, det. Erik Ljungstrand 2012). Tyvärr noterades inte växtplatsen mer exakt än så för denna trädgårdsflyktig.

***Nepeta ×faassenii* – kantnepeta**

Ny för Gotland. Först samlad 2005 på en tånggödslad sandstrand väster om Krusmyntagården i *Väskinde*, där en rad trädgårdsväxter hade kastats ut (Jörgen Petersson,

Kantnepeta *Nepeta* × *faassenii* Kneippbyn, Västerhejde. Foto: Gun Ingmansson

det. Erik Ljungstrand 2012). Troligen härrörde plantorna från den närliggande ”botaniska” trädgården. Senare har kantnepeta även hittats på sten- och jordhögar med byggnadsrester 2006 och 2008 på Torsalvret i *Hejdeby* (Jörgen Petersson) samt med fem plantor 2009 i öppet område söder om gränsmuren mot Visby, Vibble i *Västerhejde* (Gun Ingmannsson). Arten odlas i trädgårdar och fynden var säkerligen i samtliga fall resultatet av utkastat material från odlingen.

***Nepeta racemosa* – bergnepeta**

En ny växtplats hittades 2012 på ruderatmark bakom Bingers kvarn i *Visby* (Elsa Bohus Jensen). En annan lokal noterades 2010 på en soptipp i Storhagen på Hägdarve marker i *Akebäck* (Jörgen Petersson, det. Erik Ljungstrand 2012). Tidigare är denna odlade växt funnen på en soptipp sydost om Tass i *Hejde* ca 1990 (Johansson & Larsson 1997). Från den senare växtplatsen saknas dock belägg, varför kantnepeta *Nepeta ×faassenii* inte helt kan uteslutas. Gotlands första fynd gjordes redan 1940 i Burgsviks hamn i *Öja* (E. Th. Fries i S; Hylander 1970).

***Orobanche flava* – skråpsnyltrot**

Som framgått av tidigare artiklar (Malm 2012a,b) funnen utanför stadsmuren i norra vallgraven vid Snäckgårdssporten i *Visby* 2012 (Ola Malm i ARK).

Drygt tio plantor med runt 100 stänglar parasiterade på pestskräp *Petasites hybridus*, som har ett rikligt bestånd i den något fuktiga vallgraven. Med tanke på antalet exemplar tycks den ha förekommit på växtplatsen en tid utan att ha uppmärksamats. De flesta plantorna växte inne under den närmast heltäckande bladmassan, varför de var svårupptäckta.

Hur denna snyltrot kommit till lokalen är inte klarlagt. Närmast är två fynd av växten gjorda vid Köpenhamn i Danmark (Skovgaard 1997, Mossberg & Stenberg 2003), där arten uppenbarligen introducerats för att bekämpa spridningen av pestskräp (Heide-Jørgensen 2011). Huvudförekomsterna för skråpsnyltrot återfinns annars i Centraleuropas berg.

***Rhinanthus minor* ssp. *stenophyllus* – smalskallra**

Ny för Gotland. Föreligger i form av två kollektor från *Martebo* station 1910 (E. Th. Fries & K. Johansson i S, det. Thomas Karlsson 1998). Förmodligen avsåg noteringen från samma lokal hos Johansson (1910) denna underart. Från denna lokal och år finns belägg även i UPS (K. Johansson, ej kontrollerat), där banan vid stationen angavs. Denna underart har atlantisk utbredning. Hur den nått växtplatsen är okänt, men trafiken på järnvägen kan misstänkas.

***Campanula carpatica* – karpaterklocka**

Ny för Gotland. Ett fynd av denna odlade växt har gjorts 2002 på en trottoar på Björngränd i *Visby*. Även sedd 2012, en planta mellan gatstenar där Björngränd möter Kinbergs plats (Bo Göran Johansson).

Skråpsnyltrot *Orobancha flava*, Norra vallgraven, Visby. Foto: Jörgen Petersson

***Achillea millefolium* ssp. *lanulosa* – plymröllika**

Ny för Gotland. Ett fynd föreligger i form av en kollekt samlad 1927 på hamnpiren i Ronehamn, *Rone* (E. Th. Fries i S, det. C. Blom 1951). Förmodligen har plantan inkommit till hamnen med sjöfarten.

***Ambrosia psilostachya* – sträv ambrosia**

Ny för Gotland. Ett fynd föreligger år 2000 med ett exemplar i en trädgård vid Södra Kustvägen 4 i Klintehamn, *Klinte* (Staffan Rosvall, det. Gun Ingmansson). Troligen har arten kommit ut från använt fågelfrö på växtplatsen.

***Artemisia scoparia* – vippmalört**

Ny för Gotland. Ett fynd föreligger i form av en kollekt insamlad 1898 på nyodling i Spittelsump nedom Galgberget i Visby (K. Johansson i UPS, det. C. G. Alm 1931). Spittelsump var benämningen på området mellan Trojaborg och nuvarande Norra begravningsplatsen. Troligen oavsiktligen inkommen vid nyodlingen, men arten var i odling som trädgårdsväxt i Sverige vid tiden för fyndet (Edqvist & Karlsson 2007), varför den även kan ha förvildats.

***Callistephus chinensis* – sommaraster**

Artens fjärde växtplats på Gotland hittades 2012. Sommaraster sågs då nära Brunns i

Sommaraster *Callistephus chinensis*, i ett sandtag i Grötlingbo. Foto: Marita Westerlind

Grötlingbo, i sandtaget vid avfarten till *Eke* (Marita Westerlind).

Denna odlade växt har förut noterats på soptipparna i *Hamra* 2009 (Petersson 2010) och *Tofta* (Petersson 2004, bekräftad av Erik Ljungstrand 2012) samt dessutom i koloniträdgårdarna vid Talludden i *Visby* 2004 (Elsa Bohus Jensen).

***Centaurea cheiranthifolia* var. *purpurascens* – röd kamklint**

En ny växtplats hittades i *Östergarn*, med 25 plantor just väster om hamnen i Herrvik (Bengt och Lena Jonsell). Lokalen blev den nionde i modern tid. Övriga åtta växtplatser redovisas hos Petersson (2012). Röd kamklint fanns kvar på lokalen vid Buttlegårde i *Buttle* 2012 (Margareta Edqvist i ARK).

***Cosmos bipinnatus* – rosenskära**

Nya lokaler har rapporterats dels 2012 vid Brunns i *Grötlingbo*, i sandtaget vid korset mot *Eke* (Marita Westerlind) dels 2006 på en soptipp söder om ridhuset vid Mulde i *Fröjel* (Gun Ingmansson). Denna odlade växt har tidigare endast setts vid Klinten nära Norderport i *Visby* 1986 (Johansson 1998).

***Helianthus ×laetiflorus* – präriesolros**

Ny för Gotland. Några blommande plantor av denna trädgårdsväxt noterades i en jordhög vid Bäckens i *Endre* 2011 (Barbro Lindberg).

Röd kamklint *Centaurea cheiranthifolia* var. *purpurascens*, vid landsvägen i *Hangvar*.

Foto: Jörgen Petersson

***Helianthus pauciflorus* – höstsolros**

Ny för Gotland. Ett fynd har rapporterats 200 m nordost om Strandkyrkan i Gnisvärd, Tofta 2008 (känd sedan några år, Torbjörn Lindell). Odlad nordamerikansk växt som tillfälligt har förvildats.

***Helianthus tuberosus* – jordärtskocka**

Artens sjunde växtplats på ön noterades 2012 söder om Terra Nova i Visby (Gun Ingmansson). Här växte denna odlade solrossläktning på en lövtipp. Tidigast noterades jordärtskocka från Vikarstenarna på Gotska Sandön, Fårö 1980 (Lena Fagerström; Ingmansson & Petersson 1989).

Under Projekt Gotlands Flora har nya lokaler tillkommit även från: Öja, Burgsvik, på jordhög ca 1988 (Björn Aldén; Johansson 1998). – Fröjel, Mulde söder om ridhuset, på skräphög ca 15 exemplar 2001 (Gun Ingmansson). – Hogrän, 250 m nordväst om Snäckarve (södra gården), på skräphög 1993 (Bo Göran Johansson). – Visby, Stora Törneqvior, på ödetomt 1996 (Bengt Larsson; Johansson 1998). – Roma, soptippen 1989 (Gun Ingmansson; Johansson 1998). Jordärtskocka är en sedan länge odlad art på Gotland (Johansson 1998), som alltså mest har hittats på skräp- och soptippar, jordhögar samt som kvarstående på ödetomt.

Uppgiften hos Johansson (1998), från Tofta, sydost om Nasume myr, spridd med sterila plantor på f.d. åkermark 1996–97, avsåg förmodligen denna art, men förväxling med andra *Helianthus*-arter kan inte uteslutas (Jörgen Petersson).

***Heliopsis helianthoides* – dagöga**

Ny för Gotland. Funnen på soptippen i Visby 2003 (Jörgen Petersson, bekräftad av Erik Ljungstrand 2012). Odlad växt förmodligen spridd med utkast till soptippen.

***Jacobaea vulgaris* ssp. *jacobaea* – vanlig stånds**

Denna underart har ej med säkerhet tidigare angivits för Gotland. Äldsta daterade kollekt bestämd till denna underart har samlats i Slite, Othem 1850 (I. A. Holmström i UPS det. Gun Ingmansson & Jörgen Petersson 2011), men än äldre är förmodligen två odate-rade belägg från ön (Herb. Agardh i LD det. Åke Rühling) samt (J.P. Rosén i UPS det. Gun Ingmansson & Jörgen Petersson 2011). Rosén reste på ön 1816–18. Förmodligen avser även uppgiften hos Rosén & Wahlenberg (1821) från Slite hamn denna underart.

Vanlig stånds har hittats på vägkanter, banvall, beten, i grustag och hamn. Uppgifter om denna underart finns tidigare publicerade, men vid tidpunkten räknades knapp-stånds ssp. *dunensis* in i denna underart. En del andra växtplatser har rapporterats, men kan avse mellanformer av knappstånds och alvarstånds ssp. *gotlandicus*, vilka till viss del liknar denna underart.

Under PGF (sedan 1983) har följande fynd gjorts: Havdhem, 200 m nordväst om kyrkan i grustag och betesvall 1983 (Wera Johansson, bekräftad av Bo Göran Johansson). – Sproge, öster om Mällingsmyr på traktörväg genom blandskog på myrjord 18

exemplar 2011 (Jörgen Petersson, bekräftad av Erik Ljungstrand 2012). – *Fröjel*, 200 m sydost om Sälle på betad torräng ca 20 plantor 2004, ca 50 individ 2012 (Gun Ingmansson); öster om Puser på hästbete 1995 (Jörgen Petersson); 500 m nordnordost om Vallhagar P-plats, vid f.d. banvall 1993 (Gun Ingmansson). – *Sanda*, Vivesholm mot Råveln på betad strandäng ett exemplar 1992 (Gun Ingmansson). – *Dalhem*, öster om Tranvåtar (Burge 1:2) i kalkbrott en planta 1989 (Gun Ingmansson). – *Hangvar*, söder om Irevik på väggen i sommarstugeområde 1990 (Thomas Karlsson). – *Fleringe*, Bläse en planta i kalkgrus 2002 (Jörgen Petersson).

Följande äldre uppgifter har ansetts säkra (belägg i LD det. Åke Rühling, UPS det. Gun Ingmansson & Jörgen Petersson 2011): *Alva*, nära kyrkan i fuktig äng 1936 (E. Th. Fries i LD, UPS). – *Lojsta* 1907 (H. Smith i UPS). – *Etelhem* 1905 (O. Dahlgren i UPS). – *Vänge*, Bjerges station 1898 (K. Johansson i UPS). – *Mästerby*, väggkant 1926 (S. Waldheim i LD). – *Gothem* 1872 (K. A. T. Seth i UPS). – *Othem*, se primärfynd. – *Bunge*, Fårösund 1872, 1889 (J. E. Zetterstedt i UPS, I. Collijn i UPS).

Solidaga canadensis* × *gigantea* ssp. *serotina

Ny för Gotland. Funnen på skräphög 1,8 km väster om Bäcks 1:26 i *Akebäck* 2010 (Jörgen Petersson, det. Erik Ljungstrand 2012). Odlad växt säkerligen spridd med utkast till skräphögen.

***Tagetes patula* – sammetsblomster**

Ny för Gotland. Plantor blev funna i *Grötlingbo*, i ett sandtag vid Ekekorset nära Brunns 2012 (Marita Westerlind). Odlad växt förmodligen spridd med utkast till sandtaget.

***Tanacetum coccineum* – rosenkrage**

Ny för Gotland. Ett fynd noterades 2004 från en väggkant vid Färjeleden, ca 350 m nordost om Oscarsstenen i *Visby* (Barbro Lindberg, Lars-Åke Pettersson). Odlad växt (denna med starkt röda blommor) som tillfälligt förvildats till en väggkant.

***Tanacetum macrophyllum* – röllikekrage**

En andra växtplats på ön har uppmärksamats i *Östergarn*, just väster om f.d. skolan, i slänt nedom parkeringen 50 skott 2011–12 (B. Karlsson, Mora Aronsson & Margareta Edqvist i ARK, Erik Ljungstrand). Denna odlade växt hittades första gången på Galgeberget i *Visby* (Anonymus 1982). I Johansson (1998) preciserades växtplatsen till utkast norr om f.d. kolupplaget (Bo Göran Johansson) och att den då fortfarande var kvar på platsen efter 20 år.

***Weigela* – prakttryar**

Ny för Gotland. Samlad på grusig avbanad mark på kalkhäll vid Klinte i *Follingbo* 1997 (Bo Göran Johansson, det. E. Ljungstrand 2012). Odlad buske tillfälligt spridd till ruderatlik kalkhäll.

Litteratur:

- Anonymus, 1982. Floristiska notiser. – Rindi 2 nr 2: 21–23.
- Andersson, A. & Jacobson, R. 1984 (reviderad upplaga av förstaupplagan 1974). Översiktlig naturinventering Botanik. – Länsstyrelsen i Gotlands län. Planeringsavdelningen 1984.
- Andersson, U.-B. & Gunnarsson, T. 2012. Rysk sabellilja *Gladiolus imbricatus* funnen på Öland. – Krutbrännaren 21: 49–50.
- Bohus Jensen, E. 1999. Exkursionsrapporter. Vårblommande lökväxter i Visby den 28 mars 1999. – Rindi 19: 140–142.
- Edelsjö, J. i Karlsson, T. (red.) 1994. Floristiska notiser. – Svensk Bot. Tidskr. 88: 184.
- Edqvist, M. & Karlsson, T. (red.) 2007. Smålands Flora. SBF-förlaget, Uppsala.
- Fries, E. Th. 1942. Några gotländska växtlokaler. – Bot. Notiser 1942: 409–412.
- Fröman, I. 1938. Karlsöarnas blomsterskatter. – Sv. Natur. s. 5–22.
- Gotlands Botaniska Förening, 1989. Översiktlig inventering av kärlväxter på Hejdebyhällar, Ölbäck och Torsalvret. – Länsstyrelsen i Gotlands län. Stencil.
- Gotlands Botaniska Förening, 1994. Förteckning över Gotlands kärlväxter. – Rindi 14: 93, 95–137.
- Gärdenfors, U. (red.) 2010. Rödlistade arter i Sverige 2010. ArtDatabanken, SLU, Uppsala.
- Heide-Jørgensen, H. S. 2011. Parasitic plants. I Simberloff, D. & Rejmánek, M. Encyclopedia of Biological Invasions. Berkeley and Los Angeles: University of California Press, 2011.
- Hjernquist, B. & Palm, P.-O. 1977. Lilla Karlsö – en guide från Svenska Naturskyddsföreningen. AB Fählts tryckeri, Värnamo.
- Hultén, E. 1950 (2:a uppl. 1971). Atlas över växternas utbredning i Norden. Stockholm.
- Hylander, N. 1953: Nordisk kärlväxtflora I. Stockholm.
- Högström, S. & Fåhræus, G. 1983. Nyheter i Gotlands flora 1983. – Rindi 3: 6–15.
- Högström, S. & Sturevik, B. 1985. Floran på Norrgårdsholm, Klockareholm och Blåbärsholm. – Rindi 5: 56–61.
- Ingmansson, G. 1984. Fältveckan i juli 1984. – Rindi 4: 51–54.
- Ingmansson, G. & Petersson, J. 1989. Växter på Gotska Sandön. – Rindi 9: 51–136.
- Ingmansson, G. 1995. Stora Karlsös kärlväxtflora. – Rindi 15: 53–150.
- Johansson, B. G. & Larsson, B. 1986. Nyheter i Gotlands flora. – Rindi 6: 23–32.
- Johansson, B. G. 1987. Nyheter i Gotlands flora 1986. – Rindi 7: 18–30.
- Johansson, B. G. 1988. Nyheter i Gotlands flora 1987. – Rindi 8: 19–30.
- Johansson, B. G. & Larsson, B. 1996. Odlade växter i Gotlands natur I. – Rindi 16: 87–199.
- Johansson, B. G. & Larsson, B. † 1997. Odlade växter i Gotlands natur II. – Rindi 17: 47–139.
- Johansson, B. G. 1998. Odlade växter i Gotlands natur III. – Rindi 18: 51–161.
- Johansson, B. G. 2010. Simeon Landeborgs *Flora Gothlandica*. – Rindi 30: 55–145.
- Johansson, K. 1897. Hufvuddragen af Gotlands växttopografi och växtgeografi grundade på en kritisk granskning af dess kärlväxtflora. – K. V. A. Handl., Bd. 29:1.
- Johansson, K. 1910. Nyare bidrag till kännedomen om Gotlands kärlväxtflora. – Bot. Notiser 1910: 209–258.
- Johansson, K. 1914. D. B. W:s trädgård. I Sällskapet D. B. W. 1814 – 1914. Visby. s. 50–86.
- Johansson, K. 1927. Calendarium Florae Gotlandicae. – Svensk Bot. Tidskr. 21: 423–477.
- Karlsson, T. 2013. Nya namn på nordiska växter. 4. Vallmoväxter–jungfrulinsväxter. – svensk Bot. Tidskr. 107: 14–27.
- Krok, Th. O. B. N. & Almquist, S, Jonsell, B. & L. (red.), 2012. Svensk Flora. Fanerogamer och kärlkryptogamer. Liber AB, Stockholm.
- Landeberg, S. 1811 (manuskript). Flora Gothlandica. – Förvaras på Centrum för Vetenskapshis-

toria hos Kungliga Vetenskapsakademien

- Larsson, B. 1992. Exkursionsrapporter 1991–1992. Lökväxter i Visby den 20 april 1991. – Rindi 12: 71–74.
- Larsson, B. 1995. Exkursionsrapporter. Grötlingbo den 23 maj 1994. – Rindi 15: 155, 157.
- Lundqvist, G. 1933, I Munthe, H., Hede, J. E. & Lundqvist, G 1933. Beskrivning till Kartbladet Kappelshamn. Myrmarker och träsk. – SGU Ser. Aa: 171.
- Malm, O. 2012a. Skräpsnyltrot funnen i Visby. – Svensk Bot. Tidskr. 106: 210–211.
- Malm, O. 2012b. Första fynd av skräpsnyltrot (*Orobancha flava*) i Sverige. – Rindi 32: 64–65.
- Martinsson, M. 1997. Våtmarker på Gotland 1–2. – Länsstyrelsen i Gotlands län. Livsmiljöenheten. Rapport nr 8.
- Mossberg, B. & Stenberg, L. 2003. Den Nya Nordiska Floran. Tangen, Norge.
- [Ohlsson], A. 1956. Odon funnet på Gotland. – Gotl. nr 7: 5.
- Petersson, J. 1989. Nyheter i Gotlands flora 1988. – Rindi 9: 3–15.
- Petersson, J. 1992. Nyheter i Gotlands flora 1991. – Rindi 12: 4–18.
- Petersson, J. 1993. Nyheter i Gotlands flora 1992. – Rindi 13: 14–26.
- Petersson, J. 1994. Nyheter i Gotlands flora 1993. – Rindi 14: 4–18.
- Petersson, J. 1996. Nyheter i Gotlands flora 1995. – Rindi 16: 14–33.
- Petersson, J. 1998. Hotade växter på Gotland. Del 1: Försvunna och akut hotade arter. – Rindi 18: 4–43.
- Petersson, J. 1999a. Nyheter i Gotlands flora 1997 och 1998. – Rindi 19: 3–23.
- Petersson, J. 1999b. Hotade växter på Gotland. Del 2: Sårbara växter. – Rindi 19: 59–118.
- Petersson, J. 2001. Nyheter i Gotlands flora 2000. – Rindi 21: 5–15.
- Petersson, J. 2002. Nyheter i Gotlands flora 2001. – Rindi 22: 3–16.
- Petersson, J. 2004. Nyheter i Gotlands flora 2003 och 2004. – Rindi 24: 3–25.
- Petersson, J. 2006. Nyheter i Gotlands flora 2005 och 2006. – Rindi 26: 123–146.
- Petersson, J. 2008. Nyheter i Gotlands flora 2007. – Rindi 28: 3–17.
- Petersson, J. 2009. Nyheter i Gotlands flora 2008. – Rindi 29: 3–19.
- Petersson, J. 2010. Nyheter i Gotlands flora 2009. – Rindi 30: 18–35.
- Petersson, J. 2011. Nyheter i Gotlands flora 2010. – Rindi 31: 3–14.
- Petersson, J. 2012. Nyheter i Gotlands flora 2011. – Rindi 32: 3–22.
- Petersson, M. 2007. Inventering av makrofyter i Gotlands kustvatten. – Länsstyrelsen i Gotlands län. Rapporter om natur och miljö – nr 2007: 6.
- Petersson, B. 1971. Översiktsplan för gotlandskusten. 1. Inventering av växtlighet och landskapsbild. Visby, s. 5–121.
- Rosén, J. P. & Wahlenberg, G. 1821: Gothlandiae plantae rariores, annis 1816, 1817 et 1818 detectae a Joh. Petr. Rosén et jam conjunctim cum eo recentiae a G. Wahlenberg. - Nova Acta Regiae Upsal. Ser. II 8: 203-257.
- Rosvall, S. 1976. Fagningros och jordsyren och andra gotländska växter. Södertälje.
- Sernander, R. 1915. Stora Karlsö växtvärld. Ingår i: Stora Karlsö. Göteborg.
- Sernander, R. 1940: *Prunus spinosa* × *Prunus insitita* i den svenska växtvärlden jämte några ord om *Prunus*-arternas växtgeografiska ställning i densamma. – Acta Phytogeogr. Suec. 13: 101–120.
- Skovgaard, F. 1997. Gul gyvelkvæler (*Orobancha flava*) fundet i Danmark. – URT 21/1: 21–22.
- Sturevik, B. 1984. Millumträsk i Elinghemsmyr 15 juli 1984. – Rindi 4: 83.
- Säve (1837), se Wahlenberg & Säve.
- Tyler, T. 2012. Amaryllidaceae och Iridaceae i Norden, del 4. – Bot. Notiser 145: 3: 21–28.
- Wahlenberg, G. & Säve, C. 1837. Synopsis Florae Gothlandicae I. Upsaliae

Gotlandsnycklar *Dactylorhiza majalis* ssp. *elatio*r

GUN INGMANSSON

Den 3 juli 1841 botaniserade P. C. Afzelius runt Vänge myr (idag Brogårdsmyr) i Vänge socken på Gotland. Där lade han märke till några högvuxna exemplar av handnycklar, *Dactylorhiza*. Han samlade ett antal exemplar och de hamnade i Fries Herbarium Normale under namnet *Orchis latifolia*. Några år sedan ändrades namnet till *O. latifolia* **elatio*r (Fries 1846). Ett antal av de insamlade orkidéerna skickades också till Leipzig där de omnämndes som ”*Orchis elatio*r Afzelius in sched!” i ett stort botaniskt verk och även illustrerades med en detaljrik och vacker bild (Reichenbach 1851, plansch 396).

Orkidéerna väckte alltså ett visst intresse och Vänge myr besöktes av andra botanister under de följande åren. K. J. Lönnroth samlade ett rikt material och sammanfattade sina observationer därifrån, men även från Line myr i Hörsne och Holmmyr i Dalhem, där man hittat liknande handnycklar (Lönnroth 1883). Det är, enligt Lönnroth, en högvuxen art, ca 45-60 cm hög, med platta, utstående, något slaka blad, på översidan sällan mörkfläckiga, och med stora blommor med platt, nästan cirkelrund läpp, ljus syrenfärgad med punktformiga (närmare kanten sällan sammanlöpande) teckningar. Han framhöll särskilt att det måste vara fråga om en självständig art, eftersom den hållit sig konstant på lokalen i Vänge myr i minst 40 år. Han beskrev också en smalbladigare form (var. *linearis*) från Line myr med mindre blommor och mer inskuren, treflikad läpp.

Hartman m.fl. (1889) tolkade emellertid Lönnroths material som hybriden *Orchis incarnata* × *maculata* och den uppfattningen kom att dominera under 1900-talet, med stöd av Bengt Pettersson (1947) som på nytt tog tag i Lönnroths material från hans tre lokaler, kompletterat med ytterligare tre.

Under slutet av 1900-talet kunde genetiska studier ge stöd åt Lönnroths uppfattning

Foto: Jörgen Petersson

och helt nyligen beskrev Mikael Hedrén m.fl. (2012) gotlandsnycklar *Dactylorhiza majalis* ssp. *elator* som en underart till majnycklar *D. majalis*. De avgränsar dock gotlandsnycklar något mer snävt än vad Lönnroth gjorde: högvuxen med långa ofläckade blad, stora rosa blommor med läppen försedd med ett mönster av prickar eller korta streck och med en lång och bred cylindrisk sporre. Ett av Afzelius ark i UPS har valts som typexemplar.

Bengt Petterssons studium (1947) omfattade sammanlagt nio populationer från fem olika lokaler inom Gothemsåns vattensystem samt en lokal vid Bogeviden sydväst om Slite. Två av dessa lokaler hade då redan förstörts av torrläggningar; idag är ytterligare två borta och bara två återstår: Vikare Seigstäder i Viklau (en population) och Bogeviden (tre populationer). Vänge myr (Brogardsmyr) dikades ut i slutet av 1800-talet och därmed förstördes den växtplatsen. Holmmyr i Dalhem, som 1881 hyste en population med smala blad och små blommor, är nu utdikad och uppodlad. Den södra delen av Line myr i Hörsne hade två populationer och Bengt Pettersson urskilde en smalbladig form och en mycket högvuxen, bredbladig med stora blommor. Line myr dikades ut 1947 och lokalen finns inte kvar. I den nordvästra kanten av samma myr, i fuktig ängsmark varierade plantorna i storlek och hade svagt fläckade blad och tydligt treflikad läpp med ganska långa, mer eller mindre kraftiga streck. Två år efter att Bengt Pettersson fann den lokalen påbörjades utdikningen av myren och inte heller denna lokal finns kvar.

Lokalen i Viklau, som Bengt Pettersson påträffade 1939, ligger vid Vikare Seigstäder längs Möllebosån. Då fanns där ca 10 ex. i en fuktig slätteräng, växande i omedelbar närhet av videbuskar. Plantorna beskrevs av Pettersson som ganska kraftiga med tydligt kölade blad, sällan fläckade; blommorna hade rombisk läpp tecknad med små fläckar eller streck, mer sällan med kraftiga linjer. Viklaupopulationen förefaller opåverkad av hybridisering och återkorsning även om här finns primärhybrider mellan ängsnycklar och skogsnycklar (Hedrén 2012). Idag är platsen en nötbetad, fuktig äng med som mest ett hundratal blommande individer, noterat av Mikael Hedrén år 2000. Vissa år kan de flesta dock vara avbetade och 2012 hittades endast 5 exemplar (GI m.fl.).

Från området vid Bogeviden finns belägg från 1911 och framåt. Två olika former kan urskiljas, båda med ofläckade blad, en med blomläppen tecknad med kraftiga linjer, en mer lik formen i Viklau. Från det här området redovisar Hedrén tre nutida lokaler: Sjuströmmar, Sjöhagen och Gylvik.

Sjuströmmar är Bogevidens utlopp, och växtplatsen en fuktäng med älgräs *Filipendula ulmaria*. Populationen är variabel. Här finns ”rena” gotlandsnycklar med ofläckade blad och stora blommor med grunt flikad läpp, tecknad med korta streck. Många plantor förefaller, enligt Hedrén, vara hybrider eller återkorsningar med skogsnycklar *D. maculata* ssp. *fuchsii* eller ängsnycklar *D. incarnata*. De kan ha fläckade blad och mindre blommor med djupare flikad läpp, tecknad med sammanhängande, kraftiga linjer.

Sjöhagen är en öppen agmyr, ca 1 km söder om Bogevidens utlopp, där gotlandsnycklar växer i kanterna. Här finns en homogen population av gotlandsnycklar med omkring 20 blommande plantor varje år.

Illustration ur Reichenbach (1851), Icones Florae Germanicae et Helveticae... Plansch 396. Den högra, färglagda bilden visar "O. elatior AFZ." liksom linjeteckningarna 4-7.

Gylvik ligger ytterligare ca 1 km söderut. Här växer gotlandsnycklar vid en liten agmyr, i kanterna mot skogen och på fuktiga ställen längs stigen som leder mot myren. Denna population är, liksom den vid Sjuströmmar, variabel och innehåller både "rena" gotlandsnycklar och former som antagligen är hybrider eller återkorsningar. År 1994 fanns även en rik och variabel population nära stranden vid Gylvik (Hedré 2001), men den har sedan dess gått ut p.g.a. igenväxning.

Lönnroth uppfattade troligen arten *Orchis elatior* ganska brett; såväl plantor med fläckade som plantor med ofläckade blad inkluderades; plantor från Line myr med smala blad, små blommor med djupare inskuren, flikad läpp beskrev han som form *linearis*. Hedré m.fl. (2012) placerar liknande plantor i en "hybridkategori", där såväl primärhybrider som återkorsningar med skogsnycklar *D. maculata* ssp. *fuchsii* kan ingå.

Att med säkerhet bestämma högresta *Dactylorhiza* vållar ofta svårigheter och inte sällan uppstår diskussioner. Nu äntligen kan genetiska undersökningar bringa större klarhet och rätta ut en hel del frågetecken. Hur känner man då igen en gotlandsnyckel? Gotlandsnycklar är alltså resliga, ofläckade, stor- och rosablommiga individer med mångblommiga blomställningar. Sporren är lång och cylindrisk. Läppen är nästan hel och prickteknad hos Viklauppopulationen. Blommorna hos "bogenycklarna" har dock tydligt treflikad läpp med båglinjer i stället för prickar. De nybeskrivna gotlandsnycklarna liknar englandsnycklar *D. praetermissa* och baltnycklar *D. majalis* ssp. *baltica* men skiljs genetiskt ut från dem (Hedré m.fl. 2012). De finns även på Ösel och Dagö.

Vi kommer nog ännu många gånger att ligga på knä framför högresta, rosablommande, mångblommiga orkidéer och fundera över vad det egentligen det är vi ser.

Litteratur:

- Fries, E. Th. 1846. Summa vegetabilium scandinaviae. – A. Bonnier.
Hedré, M. et al. 2001. Amplified fragment length polymorphisms (AFLP) reveal details of polyploid evolution in *Dactylorhiza* (Orchidaceae). – Am. J. Bot. 88: 1868-1880
Hedré, M. et al. 2012. Systematics and conservation genetics of *Dactylorhiza majalis* ssp. *elatior* (Orchidaceae) on Gotland. – Nordic Journal of Botany 30:257-272, 2012
Lönnroth, K. J. 1883. Berättelse om en botanisk resa i östra Småland och på Gotland – Öfvers. K. Vet. Akad. Förh., 39, 1882, No 4. Stockholm
Pettersson, B. 1947. On some hybrid populations of *Orchis incarnata* x *maculata* in Gotland. – Svensk Bot. Tidskr. 41: 115-141
Reichenbach, H. G. 1851. Icones Florae Germanicae et Helveticae, Vol. XIII, XIV. London.

Årets växt 2013 – blåklint *Centaurea cyanus*

MARITA WESTERLIND

Svenska Botaniska Föreningen utser varje år en "Årets växt". I år har blåklint *Centaurea cyanus* fått äran.

Blåklint är ett älskat åkerogräs, inte minst vid midsommartid då man vill ha en bukkett på bordet och en midsommarkrans av blåklint och prästkragar är väl något av det mest svenska man kan tänka sig.

Blåklint tillhör familjen Asteraceae, korgblommiga växter. Den växer i höstsådda åkrar, gärna rapsåkrar, ofta tillsammans med kornvallmo och baldersbrå. En åker full av dessa växter tillsammans kan vara magnifikt vackert. Kanske inte lika vackert i bondens ögon som i botanistens dock. Man kan även hitta den i vägkanter, grusgropar och annan störd mark. Den blommar i juni-september och kan bli nästan meterhög. Blomkorgen är 3-4 cm bred. Kantblommorna är intensivt blå medan diskblommorna har en mer lila nyans.

Blåklinten förekommer i hela landet men är vanligast i södra och mellersta delarna. Den kommer ursprungligen från Kina. I östra medelhavsområdet växer den fritt men i norra europa är den bunden till odlingslandskapet. Första fyndet i Sverige publicerades på 1600-talet. I takt med effektivare ogräsbekämpning har blåklinten minskat kraftigt.

I Östergötland är blåklinten landskapsblomma. Tyskland och Estland har den som nationalblomma och den är partisymbol för folkpartiet.

På Gotland är blåklinten fortfarande ganska vanlig så det kommer inte att bli någon regelrätt inventering. Vill man rapportera fynd av årets växt kan man göra det på www.artportalen.se. Tänk på att inte trampa runt i växande åkrar utan uppskatta antalet plantor och njut av dem från åkerkanten...

Blått är mitt hårband, blå är min kjol,
blåa är blåbär, blå är viol.
Havet är blått och himlen är blå,
Men blåast av allt är nog blåklint ändå.

Blåklint *Centaurea cyanus*.
Foto: Marita Westerlind

Ur *Majas alfabet* av Lena Andersson

Innehåll

- 3 Jörgen Petersson
Nyheter i Gotlands flora 2012
- 30 Gun Ingmansson
Gotlandsnycklar *Dactylorhiza majalis* ssp. *elatior*
- 34 Marita Westerlind
Årets växt 2013 - blåklint *Centaurea cyanus*

Öppet hus sommaren 2013

Vi har som tidigare Öppet hus-träffar i år, med början måndag 10 juni. Alla som har frågor, behöver bestämningshjälp eller bara vill träffa likasinnade är välkomna!

Vi har öppet varannan måndag från kl. 19 (jämna veckor) fram till och med 6 augusti, dvs. 10 juni, 24 juni, 8 juli, 22 juli och 5 augusti.

Adress: "Vita huset", Ekmansgatan 11 (f.d. Baptistkyrkans lokaler, en trappa ner).

Välkommen!

